

KATILIMCI YAKLAŞIMLA ORMAN İŞLEVLERİNİN ÖNCELİKLENDİRİLMESİ VE SEÇİLMESİ: KORUNAN BİR DOĞAL ALANDA UYGULAMA

Ersin YILMAZ

Dr., Doğu Akdeniz Ormanlık Araştırma Enstitüsü, Tarsus
yilmazersin@hotmail.com

ÖZET

Bu bildiri orman kaynaklarının işlevsel haritalaması kapsamında, aynı alana birden fazla sayıda orman işlevinin rastladığı durumlarda çözülmesi gereken işlevlerin öncelik sıralamasının, yani hangi işlevin asıl işlev hangilerinin yan işlev ve/veya işlevler olduğunun, belirlenmesi problemini ele almaktadır. Bu doğrultuda orman işlevlerinin öncelik değerlerinin belirlenmesi ve seçilmesinde orman kaynakları yöneticileri, ormancılık sektörü uzmanları, kamu ve çıkar-baskı gruplarının tercih, ihtiyaç ve beklentileri dikkate alınarak katılımcı bir yaklaşım sergilenmiştir. Bu amaçla çok kriterli karar verme tekniklerinden birisi olan Analitik Hiyerarşi Süreci (AHS) tekniği kapsamındaki ikili karşılaştırmalar işleminden faydalanılmıştır. Bu yaklaşım korunan bir doğal alan olan Mersin-Cehennemdere vadisindeki orman kaynaklarının işlevsel haritalaması ve planlaması kapsamındaki bir uygulama çalışmasıyla örneklendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Analitik Hiyerarşi Süreci, Çok Kriterli Karar Verme, Katılımcı Karar Verme, Korunan Doğal Alan, Orman İşlevleri, İşlevsel Planlama.

PRIORITY RANKING AND SELECTION OF FOREST FUNCTIONS BY PARTICIPATORY APPROACH: AN APPLICATION TO A PROTECTED AREA

ABSTRACT

The aim of this study was to examine how to be determined priority ranking and selection of forest function by participatory approach. Preferences of different concerned parties, which were decision makers, the public, interest groups and forest researchers (experts), were clarified. For this aim, the pairwise comparisons of the Analytic Hierarchy Technique (AHP) which was one of the multi-criteria decision making techniques were used. This approach

was applied in the protected area in Cehennemdere Valley, Mersin Province.

Keywords: Analytic Hierarchy Process, Multi-criteria Decision Making, Participatory Decision Making, Protected Natural Area, Forest Functions, Functional Planning.

GİRİŞ

Bu bildiri orman kaynaklarının işlevsel haritalaması kapsamında, aynı alana birden fazla sayıda orman işlevinin rastladığı durumlarda çözülmesi gereken işlevlerin öncelik sıralamasının, yani hangi işlevin asıl işlev hangilerinin yan işlev ve/veya işlevler olduğunun belirlenmesi problemini ele almaktadır.

AMAÇ

Orman kaynaklarının işlevsel haritasının gerek karar vericiler (orman kaynakları yöneticileri) ve sektör uzmanları ve gerekse kamu ve çıkar-baskı grupları tarafından kabul görmesi ve desteklenmesi, harita uygulamalarının başarı şansını arttıracaktır. O nedenle bu çalışmada, katılımcı bir yaklaşım sergilenmesi amaçlanmıştır. Bu doğrultuda orman işlevlerinin öncelik değerlerinin belirlenmesi ve seçilmesinde bu grupların tercih, ihtiyaç ve beklentileri dikkate alınmıştır.

MATERYAL ve YÖNTEM

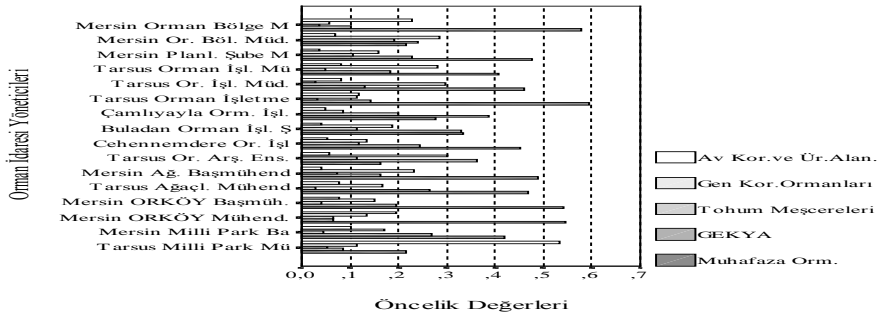
Bu çalışmada, Mersin-Cehennemdere Bölgesi Korunan Alanı araştırma alanı olarak seçilmiştir. Bu bölge Güney Anadolu'da Orta Torosların doğu kesiminde yer alan ve güneybatı-kuzeydoğu doğrultusunda uzanan, uzunluğu yaklaşık 150 km ve genişliği yer yer 40-50 km'yi bulan Bolkar dağları masifi içerisinde yer almaktadır. Toplam araştırma alanı 42 670 ha'dır.

Orman işlevlerinin katılımcı yaklaşımla önceliklendirilmesi ve seçilmesi işleminde; çok kriterli karar verme tekniklerinden birisi olan Analitik Hiyerarşi Süreci (AHS) tekniği kapsamındaki ikili karşılaştırmalar işleminden faydalanılmıştır.

BULGULAR

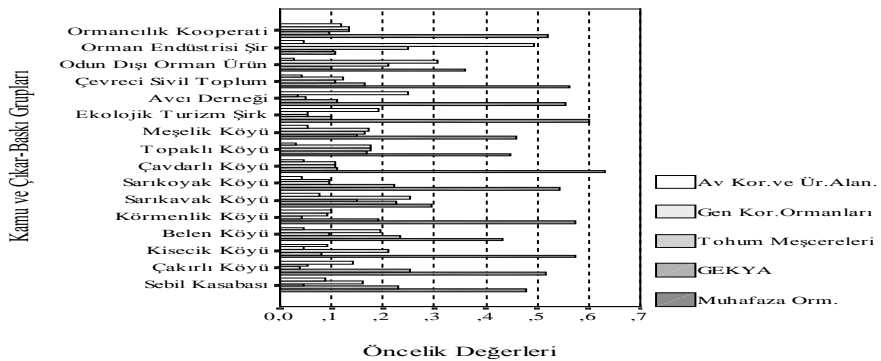
Bu araştırmadaki işlevsel haritalama çalışmasında, bazı alanların birden fazla sayıda orman işlevine konu olduğu durumda orman işlevlerinin önceliklerinin belirlenmesi işlemi, katılımcı bir yaklaşım ile belirlenmiştir. Bu doğrultuda orman işlevlerine ait öncelik değerlerinin belirlenmesine yönelik çözümlenmelere Orman İdaresi Yöneticilerinin hükümleri yanında kamu, çıkar-baskı grupları ve ormancılık sektörü uzmanlarının tercih, ihtiyaç ve beklentileri de dahil edilmiştir. Aşağıda Orman İdaresi Yöneticileri, kamu, çıkar-baskı grupları ve sektör uzmanlarının her birisi tarafından orman işlevlerine yönelik verilen öncelikler ayrı alt başlıklar halinde açıklanmaktadır.

Orman İdaresi Yöneticilerinin Orman İşlevlerine Yönelik Öncelikleri: Orman İdaresi Yöneticilerinin orman işlevlerine yönelik olarak yaptıkları ikili karşılaştırmalara göre hesaplanan öncelik değerleri Şekil 1’de gösterilmektedir.

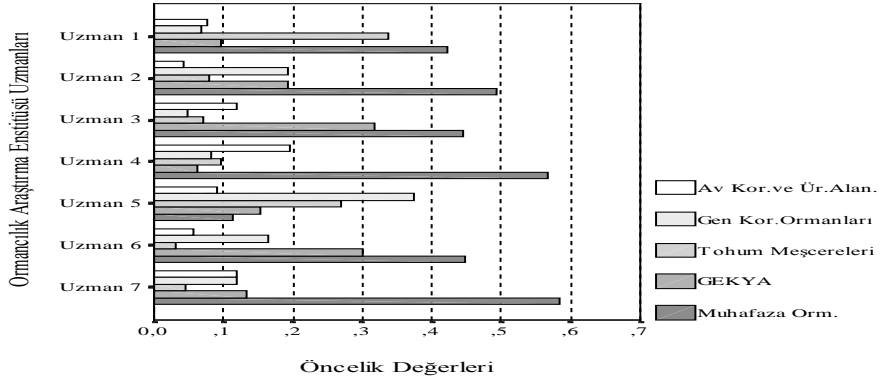
Şekil 1: Orman İdaresi Yöneticileri Tarafından Yapılan İkili Karşılaştırmalara Dayalı Olarak Orman İşlevlerinin Öncelik Değerleri.

Kamu ve Çıkar-Baskı Grupları Temsilcilerinin Orman İşlevlerine Yönelik Öncelikleri: Kamu ve çıkar-baskı grubu temsilcilerinin orman işlevlerinin önceliklerine yönelik yaptıkları ikili karşılaştırmalara dayalı olarak ortaya çıkan öncelik değerleri Şekil 2’de gösterilmektedir.

Şekil 2: Kamu ve Çıkar-Baskı Grupları Temsilcileri Tarafından Yapılan İkili Karşılaştırmalara Dayalı Olarak Orman İşlevlerinin Öncelik Değerleri.

Uzmanların Orman İşlevlerine Yönelik Öncelikleri: Tarsus-Doğu AkdenizOrmancılık Araştırma Enstitüsünden yedi adet araştırmacı uzman personelin her birisi tarafından orman işlevlerine ait öncelik değerlerinin belirlenmesine yönelik olarak yapılan ikili karşılaştırmalardan elde edilen bilgiler vasıtasıyla hesaplanmış olan öncelik değerleri sonuçları Şekil 3’de sunulmuştur.

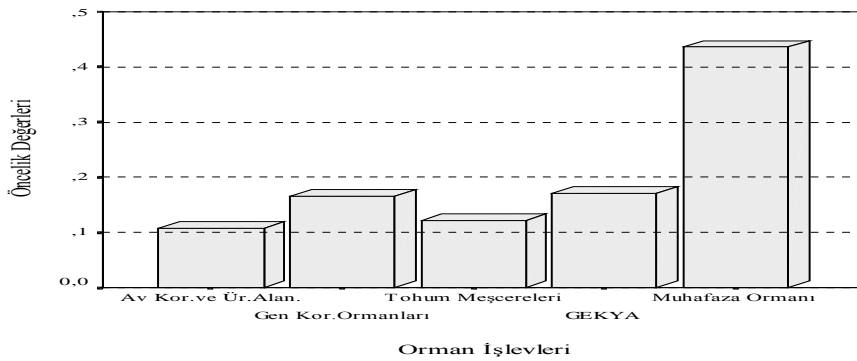
Şekil 3: Uzmanlar Tarafından Yapılan İkili Karşılaştırmalara Dayalı Olarak Orman İşlevlerinin Öncelik Değerleri.

SONUÇ ve ÖNERİLER

Bu araştırmada orman işlevlerinin öncelik değerlerinin ve dolayısıyla öncelik sıralamasının belirlenmesi amacıyla, katılımcı yaklaşım gereği Orman İdaresi Yöneticileri, kamu ve çıkar-baskı grubu temsilcileri ile uzmanların orman işlevlerine yönelik olarak yaptıkları ikili karşılaştırmalara göre hesaplanan ve yukarıda açıklanan öncelik değerlerinin aritmetik ortalamaları alınmıştır. Bu işlem sonucu Çizelge 1 ve Şekil 4'de sunulan orman işlevleri öncelik değerleri ve sıralaması elde edilmiştir.

Çizelge 1: Orman İşlevlerinin Öncelik Sıralaması.

Orman İşlevleri	Öncelik Değeri	Öncelik Sıralaması
Av Koruma ve Üretim Alanları	0.107	5
Gen Koruma Ormanları	0.165	3
Tohum Meşcereleri	0.121	4
Gen Koruma ve Yönetim Alanları	0.171	2
Muhafaza Ormanı	0.436	1

Şekil 4: Orman İşlevlerinin Öncelik Sıralaması.

Böylece orman kaynaklarının işlevsel haritalaması aşamasında aynı alana birden fazla sayıda orman işlevinin tahsisi söz konusu olduğu durumda, en önemli orman işlevi olarak muhafaza ormanı işlevi alınmıştır. Bunu gen koruma ve yönetim alanları, gen koruma ormanları, tohum meşcereleri ve av koruma ve üretim alanları işlevleri takip etmiştir.